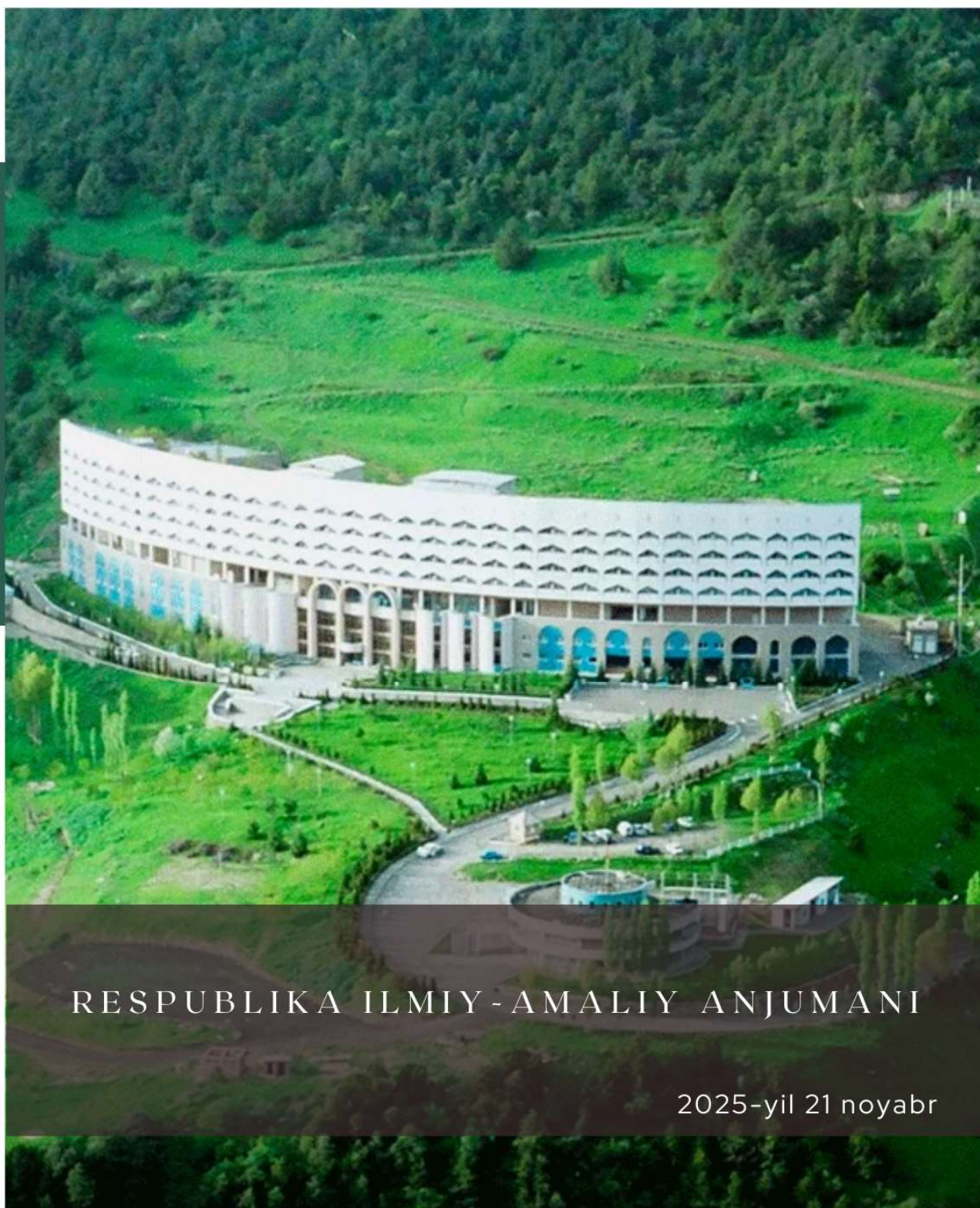

KONFERENSIYA

“JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHINING ASOSIY
YO’NALISHLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR”

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

2025-yil 21 noyabr

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHINING ASOSIY YO‘NALISHLARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari
to‘plami*
(2025-yil 21-22-noyabr)

JIZZAX-2025

Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar. Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm kafedrası, 2025-yil 21-22-noyabr. 580-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur‘atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e‘tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma‘ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas‘ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay‘ati a‘zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma‘ruza tezislarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar va me‘yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas‘uldirlar.

ISLOM SIVILIZATSIYASINING MARKAZIY OSIYODA RIVOJLANISHI: TARIXIY TARAQQIYOT BOSQICHLARI VA MADANIY-MA’NAVIY MEROS

Kamolova Sabrina Alisher qizi

O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali o‘qituvchisi

kamolovasabrina@mail.ru

Annotatsiya: Mazkur tezisda Islom sivilizatsiyasining Markaziy Osiyo hududida shakllanishi va rivojlanish jarayonlari tarixiy, madaniy va ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. VII–VIII asrlardan boshlab islom dinining mintaqada yoyilishi natijasida yangi ijtimoiy-siyosiy va madaniy tizim shakllangan. Tadqiqotda Somoniylar, Qoraxoniylar, Temuriylar davrida islom sivilizatsiyasining yuksalishi, ilm-fan, me’morchilik, huquq va ma’naviyat sohalaridagi yutuqlar yoritiladi. Shuningdek, Markaziy Osiyo allomalarining jahon sivilizatsiyasiga qo‘shgan hissasi tahlil qilinadi. Xulosa sifatida Islom sivilizatsiyasi mintaqaning madaniy identikligini shakllantirgan asosiy omillardan biri ekani asoslanadi.

Kalit so‘zlar: Islom sivilizatsiyasi, Markaziy Osiyo, madaniyat, ilm-fan, Somoniylar, Temuriylar, me’morchilik, ma’naviyat.

Kirish

Markaziy Osiyo qadimdan sivilizatsiyalarning chorrahasi bo‘lib kelgan. Buyuk Ipak yo‘li orqali Sharq va G‘arb o‘rtasida savdo, madaniy va ilmiy aloqalar amalga oshirilgan. VII–VIII asrlarda islom dinining kirib kelishi mintaqaning ijtimoiy, siyosiy va ma’naviy hayotida tub burilish yasadi.

Islom faqat din sifatida emas, balki kompleks sivilizatsion tizim sifatida shakllandi. U huquq, davlat boshqaruvi, axloq, ilm-fan va san’atni o‘z ichiga olgan. Markaziy Osiyoda islom sivilizatsiyasi mahalliy an‘analar bilan uyg‘unlashib, o‘ziga xos madaniy modelni yaratdi.

Islomning Markaziy Osiyoga kirib kelishi

VIII asrda arablar tomonidan Movarounnahr hududining zabt etilishi islom dinining tarqalishiga zamin yaratdi. Dastlabki bosqichda siyosiy ustunlik orqali kirib kelgan islom keyinchalik aholining ixtiyoriy qabul qilishi bilan mustahkamlandi.

Islom dinining yoyilishi:

- arab yozuvining joriy etilishi;
- masjid va madrasalar qurilishi;
- islom huquqi (shariat)ning qo‘llanilishi;
- yangi ta’lim tizimining shakllanishiga olib keldi.

Somoniylar davrida sivilizatsion yuksalish

IX–X asrlarda Somoniylar davlati islom sivilizatsiyasining Markaziy Osiyodagi ilk yuksalish bosqichini ifodalaydi. Buxoro va Samarqand ilm va madaniyat markazlariga aylandi.

Bu davrda:

- Imom Buxoriy, Imom Termiziy kabi muhaddislar;
- Forobiy, Ibn Sino kabi mutafakkirlar;

“Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiya

- rivojlangan madrasa ta’limi tizimi paydo bo‘ldi.

Somoniylar davrida islom madaniyati mahalliy til va an‘analar bilan uyg‘unlashdi.

Qoraxoniylar va islom davlatchiligi

Qoraxoniylar islomni rasmiy davlat dini sifatida qabul qildi. Bu davlatchilik tizimi islom huquqiga asoslangan boshqaruv modeliga tayandi.

Bu davrda:

- me’morchilik rivojlandi (masjid, maqbaralar);
- turkiy tilda islom adabiyoti shakllandi;
- davlat boshqaruvida shariat qoidolari mustahkamlandi.

Temuriylar davri: ilm-fan va madaniy renessans

XIV–XV asrlarda Temuriylar davlati islom sivilizatsiyasining yangi bosqichini boshlab berdi. Samarqand va Hirot jahon ilm-fan markazlariga aylandi.

Ulug‘bek rasadxonasi, madrasalar va kutubxonalar ilm-fan taraqqiyotiga xizmat qildi. Bu davrda:

- matematika va astronomiya;
- tibbiyot;
- falsafa va adabiyot yuksak rivojlandi.

Temuriylar davri islom sivilizatsiyasining “Markaziy Osiyo renessansi” sifatida baholanadi.

Madaniy meros va me’morchilik

Islom sivilizatsiyasi Markaziy Osiyo me’morchiligiga kuchli ta’sir ko‘rsatdi. Samarqand, Buxoro, Xiva shaharlaridagi obidalar bugungi kunda ham madaniy meros sifatida saqlanmoqda.

Me’morchilik xususiyatlari:

- gumbazli inshootlar;
- koshinkor bezaklar;
- geometrik va kalligrafik naqshlar.

Islom sivilizatsiyasining jahon tarixidagi o‘rni

Markaziy Osiyo allomalari jahon ilm-faniga katta hissa qo‘shdi. Ibn Sino tibbiyot sohasida, Al-Xorazmiy algebrada, Beruniy astronomiya va geografiyada yuksak natijalarga erishdi.

Bu ilmiy meros Yevropa Uyg‘onish davriga ham ta’sir ko‘rsatgan.

Xulosa

Islom sivilizatsiyasi Markaziy Osiyo tarixida hal qiluvchi o‘rin egallaydi. U mintaqaning davlatchiligi, madaniyati, ma’naviyati va ilm-fani rivojiga kuchli ta’sir ko‘rsatdi. Markaziy Osiyo islom sivilizatsiyasining muhim markazlaridan biri sifatida jahon tarixida o‘chmas iz qoldirgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Usmonov Q., Sodiqov M., Burxonova S. O‘zbekiston tarixi //Tashtkent: Iktsod-Moliya. – 2006.
2. Dilafruz S. ISLOM SIVILIZATSIYASI SUBMINTAQALARI MONITORINGI //INTERNATIONAL JOURNAL OF INTEGRATED SCIENCES. – 2025. – T. 1. – №. 1.

3. Zokirjon o‘g‘li Z. S. MARKAZIY OSIYODA MINTAQAVIY INTEGRATSIYANING MADANIY VA SIVILIZATSIYAVIY ASOSLARI //Scientific Conference on Multidisciplinary Studies. – 2025. – C. 84-88.
4. Komiljonovna B. M. MARKAZIY OSIYO-JAXON SIVILIZATSIYASINING AJRALMAS QISMI //Continuing education: international experience, innovation, and transformation. – 2026. – T. 3. – №. 1. – C. 82-86.
5. Durdona D. TERMIZ-QADIMIY SIVILIZATSIYA O‘CHOG‘I //SHOKH LIBRARY. – 2025. – T. 1. – №. 11.
6. Jabborova S. JAHON SIVILIZATSIYASIDA BUXORONING O‘RNI //NEW APPROACHES IN EDUCATION: PEDAGOGY, INNOVATION, AND DEVELOPMENT. – 2025. – T. 1. – №. 1. – C. 90-94.
7. Kamolov D. YOSHLAR TARBIYASIGA HUQUQIY, AXLOQIY VA SIYOSIY MADANIYATNING UZVIY ALOQADORLIGI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 3. – C. 430-433.
8. Kamolov D. THE MORAL VIEWS ON PUBLIC ADMINISTRATION AND LEADERSHIP IN NIZAMULMULK’S “THE POLICY” //Journal of Contemporary World Studies. – 2024. – T. 2. – №. 2. – C. 47-50.
9. Kamolov D. ETHICS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: EXPLORING THE MORAL AND SOCIAL IMPLICATIONS OF AI IN CONTEMPORARY SOCIETY //SGS-Engineering & Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 02.
10. Kamolov D., Ropiyeva F. QADIMGI XITOYDAGI IQTISODIY FIKRLAR //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 4. – C. 220-225.